

Kontakt
Cecilia Ekstrand
cecilia.ekstrand@srf.nu
08-399119

Dnr 013/2025

REMISSVAR
2025-02-17

Mottagare
Försvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se
kopia:
fo.rs.remissvar@regeringskansliet.se

Synskadades Riksförbunds yttrande över betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig SOU 2024:65, dnr Fö2024/01668

Synskadades Riksförbund är Sveriges främsta företrädare för personer med synnedsättningar och vill härmed lämna yttrande över betänkandet: Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig SOU 2024:65.

Sammanfattning

Synskadades riksförbund stöder inriktningen i föreslagen ny lagstiftning (LKRB), som innebär att kommuner och regioner vid beredskap och fredstida krissituationer fortsatt ska ha "förmåga att värna människors liv och hälsa, upprätthålla grundläggande värden i samhället samt rädda egendom eller miljön". Och att en sådan förmåga att fullgöra författningssenliga uppgifter och upprätthålla samhällsviktiga verksamheter ska vara likvärdig över landet. Vi vill i det sammanhanget påpeka att det behöver förtydligas vad som ska innefattas i att "värna människors liv och hälsa och att upprätthålla grundläggande värden i samhället". SRF vill i det sammanhanget framhålla att alla samhällsmedborgares liv och hälsa måste värderas lika och att lagstiftningen bör utformas så att beredskapen lokalt och nationellt blir verkligt inkluderande, även för exempelvis personer med synnedsättning eller andra funktionsnedsättningar. Detta menar vi att utredningen och författningsförslagen inte tar höjd för.

Vi har identifierat två centrala frågor som behöver hanteras:

- Hur ska kommuner och regioner värna om personer som har svårt att förflytta sig, söka skydd eller få tillgång till viktig information?
- Hur ska den lokala krisorganisationen veta vilka som behöver hjälpen mest, var de finns och hur hjälpen bör utformas?

Bakgrund – synskadade en sårbar grupp

Synskadade är en av de grupper som riskerar att bli särskilt utsatta i händelse av kris eller krig. Det kan bland andra våra synskadade vänner i Ukraina vittna om. Synnedsättningar medför bland annat svårigheter att orientera och förflytta sig säkert och begränsade möjligheter att ta del av information. Konkret handlar det om begränsade möjligheter att söka skydd, ta sig till uppsamlingsplatser, evakuera och tillgodogöra sig skriftlig och visuell information. Genom våra kontakter med olika kommuner vet vi att krisplaneringen idag inte är inkluderande och den kan inte bli det heller om det lämnas åt varje enskild kommun att utforma den på sitt eget sätt.

Utredningens förslag

I utredningen dras slutsatsen att krisberedskapen i kommunerna inte bör bygga på överenskommelser mellan staten och SKR. Vi instämmer i det och att denna typ av verksamhet behöver ha en annan styrning och regleras i lagstiftningen. Grundläggande samhällsvärden, såsom allas rätt till liv och hälsa, måste värnas oberoende av var vi bor i landet. Här menar vi att kommuners och regioners ansvar gentemot personer med funktionsnedsättningar måste tydliggöras. Genom att återgå till våra två huvudfrågor ska vi beskriva detta närmare.

Hur ska kommuner och regioner värna om personer som har svårt att förflytta sig, söka skydd eller få tillgång till viktig information?

Personer som är blinda eller har en svår synnedsättning har ofta behov av stöd för att kunna orientera och förflytta sig. Det kan ske exempelvis med hjälp av ledsagarservice, som synskadade numer kan beviljas med stöd i Socialtjänstlagen, ibland genom resor med särskild kollektivtrafik, enligt Färdtjänstlagen. Dessa grundläggande tjänster för att kunna förflytta sig berörs inte alls i utredningen. Utredningen hänvisar endast till LSS-lagstiftningen och då till de delar av lagen som rör särskilda boenden. Viktiga samhällstjänster för personer med funktionsnedsättning likställs i princip med LSS-boenden, vilket är felaktigt och djupt problematiskt. Synskadade bor nästan alltid i eget boende och är beroende av andra samhällstjänster, som behöver fungera även i krissituationer. Vi föreslår att det i lagregleringen ska göras tydligt att kommunerna ska upprätta kontinuitetsplaner för sina insatser som riktar sig till personer med funktionsnedsättningar, däribland stöd som beviljas enligt Socialtjänstlagen och färdtjänstlagen.

Möjligheterna att söka skydd är en annan viktig del i att värna liv och hälsa. Realistiskt sett kommer synskadade ha svårare än andra att snabbt förflytta sig exempelvis till ett skyddsrum i händelse av ett väpnat angrepp. Även här behöver kommunernas åtaganden tydligare regleras. Det är inte rimligt, så som utredningen föreslår, att endast institutionsliknande kommunala verksamheter såsom äldreboenden och LSS-boenden ska omfattas av den kommunala krisberedskapen. Personer med funktionsnedsättningar i vidare mening måste ges samma möjligheter att få plats i skydd och principerna för detta bör vara likvärdiga över landet.

Personer med synnedsättningar är precis som andra beroende av adekvat information vid en kris. En synnedsättning innebär dock ofta problem med att ta del av skriftligt material och många äldre kan inte heller söka information via digitala kanaler. Inte heller här är det önskvärt att enskilda kommuner kör sitt eget race utan det bör finnas gemensamma principer och system för att göra

information tillgänglig och nå ut till så många som möjligt. För likvärdighet över landet menar vi att kommunernas skyldigheter i detta avseende behöver regleras.

Hur ska den lokala krisorganisationen veta vilka som behöver hjälpen mest, var de finns och hur hjälpen bör utformas?

Dessa frågor har kommunerna idag i allmänhet inga tydliga svar på och precis som utredningen påpekar ser den lokala krisberedskapsorganisationen väldigt olika ut från kommun till kommun. Utöver vad som ovan nämnts vill SRF lägga ytterligare ett par förslag som kan ge större likvärdighet i krisberedskapen och mer inkludering för enskilda med funktionsnedsättning. Nedan följer ett par av dem:

Obligatoriska lokala resursgrupper

För synskadade och andra med funktionsnedsättningar är det en trygghet i kriser om stöd kommer från betrodda personer som organiseras av samhället. Väl fungerande frivilliga resursgrupper (FRG) i kommunal regi är därför av stor betydelse. Synskadades Riksförbund vill att det ska vara obligatoriskt för alla kommuner att organisera sådana grupper. Grupperna bör ha ett enhetligt uppdrag över landet och gemensamma utbildningskrav. Kunskap om olika funktionsnedsättningar och behov i en krissituation behöver ingå i grundutbildningen. Vi föreslår också att kommunerna ska rekommenderas att aktivt söka efter personer med olika funktionsnedsättningar som kan bidra med sin kompetens i det lokala beredskapsarbetet.

Utred hur kommunerna ska nå de som är särskilt utsatta

Vi föreslår att en statlig utredning tillsätts om hur kommunerna ska kunna identifiera vilka som har särskilda behov av hjälp vid en kris. Det finns sannolikt betydande samhällsvinster i att ta fram gemensamma system och arbetssätt på detta område. Som medborgare behöver vi också veta vad som gäller i en krissituation, oavsett om vi vid tillfället råkar befinna oss i hemkommunen eller på annan plats i landet.

Synskadades Riksförbund föreslår att enskilda med funktionsnedsättning som behöver stöd vid kriser själva ska kunna meddela detta, antingen till ett register specifikt för detta ändamål eller via en särskild tjänst som aktiveras i samband med krissituationer. I annat fall riskerar utsatta personer att bli strandsatta och inte nås av stöd.

Med vänlig hälsning,

Synskadades Riksförbund

Niklas Mattsson
Förbundsordförande